

УДК 338.486:37

ПІДГОТОВКА КВАЛІФІКОВАНИХ КАДРІВ ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ

Леся Польова

*Інститут туризму Прикарпатського національного університету імені
Василя Стефаника*

вул. Галицька, 201, 76000 Івано-Франківськ, Україна

У статті йдеться про значення підготовки кваліфікованих кадрів для туристичної галузі як фактор розвитку туризму. Визначено основні прорахунки в організації навчання, а також виявлено основні вміння і якості, які повинні бути притаманні кваліфікованим кадрам.

Ключові слова: кваліфіковані кадри, підготовка, вміння, якості, туризм, навчання.

TRAINING OF QUALIFIED PERSONNEL AS A FACTOR OF TOURISM

Lesya Polyova

*Institute of Tourism Carpathian National University named after V.Stefanik
st. Galician, 201, 76000 Ivano-Frankivsk, Ukraine*

The article is about the importance of training qualified personnel for the tourism industry as a factor in tourism development. The main shortcomings in training, and identified the main skills and qualities that should be inherent in qualified personnel.

Key words: qualified personnel, training, skills, quality, tourism, education.

ПОДГОТОВКА КВАЛИФИЦИРОВАННЫХ КАДРОВ КАК ФАКТОР РАЗВИТИЯ ТУРИЗМА

Леся Полевая

*Институт туризма Прикарпатского национального университета
имени Василия Стефаника*

ул. Галицкая, 201, 76000 Ивано-Франковск, Украина

В статье говорится о значении подготовки квалифицированных кадров для туристической отрасли как фактор развития туризма. Определены основные

просчеты в организации обучения, а также выявлены основные умения и качества, которые должны быть присущи квалифицированным кадрам.

Ключевые слова: квалифицированные кадры, подготовка, умение, качества, туризм, обучение.

Постановка проблемы: важливим фактором розвитку туризму певного регіону є його туристична привабливість. Регіон вважається привабливим за умови наявності в ньому рекреаційних, історико-культурних ресурсів. Туристи при відвідуванні туристично-привабливих територій в першу чергу спілкуються із працівниками сфери послуг (адміністратор готелю, менеджер туристичної фірми чи екскурсійного бюро та ін.). Саме їх професійність та вміння спілкуватись з клієнтами мають суттєвий вплив на вибір місця відпочинку туристів в майбутньому.

Аналіз останніх публікацій і досліджень: питання покращення якості туристичної освіти в Україні, проблематика організації підготовки фахівців галузі туризму, методики формування навчальних планів та організації навчального процесу в закладах туристичної освіти висвітлювалось у працях В.Федорченка, Л.Дольнікової, Н.Фоменко, О.Бейдика, В.Абрамова, Л.Нохріної та ін.

У дослідженнях цих авторів, наголошується на значенні практичної підготовки студентів туристичних спеціальностей, а також планових заходів, спрямованих на вивчення туристичних і рекреаційних особливостей регіону. Узагальнюючи науковий доробок з питання туристичної освіти є малодослідженою. Внаслідок цього **метою написання статті** є аналіз роботи вищих навчальних закладів туристичного спрямування України.

Виклад основного матеріалу: підготовка фахівців для туристичної галузі передбачає навчання їх у двох відносно самостійних площинах – теоретичній і практичній. Але тісний їх взаємозв'язок може дати бажаний результат: формування висококваліфікованого фахівця, готового до роботи в реальних умовах та здатного до самоорганізації, самовдосконалення та самоосвіти.

Фахівець туризму – це швидше практична діяльність, ніж наука чи професія, хоч він охоплює як одне, так і інше.

Перевірка теоретичних знань у практичній діяльності та підкріплення їх досвідом набутим у практичних діях, робить можливим поєднання занять теоретичного та практичного характеру. Організована під час навчання практика робить можливим безпосереднє поєднання здобутих знань з реаліями практичного управління. Практика дає змогу зміцнити і поглибити практичні вміння студентів. Необхідно відходити від виключно академічного характеру знань. Здобуті знання допомагають у подальшому розвитку вмінь, що забезпечать успіх у майбутній праці. Оскільки сьогодні слід швидко приймати рішення, легко налагоджувати міжособистісні контакти, бути активним та оперативним, система навчання повинна бути спрямована у бік творчої освіти, завданням якої є підготовка менеджерів туризму до роботи в сучасних умовах, фахівця з широким світоглядом, високими професійними та гуманітарними знаннями, всебічно розвинену особистість [208, 295].

Освіта фахівців туризму об'єктивно потребує теоретичного осмислення системного зв'язку між ідеями сучасної педагогічної науки і концепціями теорії та практики туризму. Без цього не можливий синтез змісту професійної освіти менеджерів туризму.

До кінця ХХ століття в Україні сформувалося незадоволення сучасною освітою. Воно стосується різних секторів і сторін цієї розгалуженої системи. Багато претензій є до загальноосвітньої школи (пасивність, неготовність школярів до самостійної діяльності у подальшому навчанні, низький рівень грамотності) та до вищої школи (низький рівень професійної мотивації і відповідальності, жорстка регламентація діяльності студентів, яка породжує пасивність випускників). Реорганізації вимагають не лише середня та вища освіта, кардинальних змін потребує й система неперервної освіти населення. Тому створення такої армії фахівців туризму нового типу – завдання дуже складне. При цьому покладати надії виключно на природний відбір серед

сьогоднішніх керівників та потенційних претендентів на їх роль самими умовами ринкової економіки та конкуренції нерозумно.

Кріс Прахалад стверджує, що кожний фахівець для туристичної галузі майбутнього повинен володіти відповідними вміннями і якостями. На першому місці він називає вміння системно мислити. На його думку, “в період зміни економічних вартостей ключовим стає вміння концепційного та системного мислення, яке дозволяє спостерігати зв’язки між окремими елементами, а також передбачати майбутнє та організацію цілісності проблеми. Фахівець з туризму має бути здатним до синтезу інформації стратегічного та другорядного значення, поєднання аналітичних умінь з власною ініціативою” [1, с. 191-192].

П.Г. Шищенко вважає, що фахівець з туризму повинен відповідати вимогам не тільки професійної підготовки, але й вимогам особистого характеру. Обидва блоки вимог формуються, як і вимоги до тур продукту, на світовому або регіональному ринку туристичних послуг і трансформуються в вимоги до національних кадрів, що забезпечують розвиток туризму в країні.

Адже тут неможливо створити «запас» послуг, туристський продукт «швидко псується» і тому відразу передається «із рук в руки» - від виробника до споживача [189, 455].

Також одна з головних особливостей підготовки фахівців з туризму у вищій школі – її зв'язок з життям, з конкретними особливостями майбутньої діяльності. Тому шлях розвитку вищої освіти - це бажання наблизити теоретичну підготовку до практичної. Адже практика має велике значення:

- чергування розумової праці з фізичною діяльністю,
- позитивне налаштування до праці,
- практика перевіряє засвоєння знань,
- під час роботи відбувається тренування різних аналізаторів.

Фахівець майбутнього – це менеджери знань. Їм належить створювати в організації умови, за яких відбувається ефективний обмін інформацією,

відкритий обмін знаннями. Такий організовує групову працю та управляє процесами пошуку і розвитку знань. Такому фахівцю повинні бути притаманні:

-різноманітні особистісні якості (комунікаційні, інтеграційні, високий рівень емоційної інтелігентності);

-високі стандарти поведінки;

-вміння управляти людьми;

-системне мислення;

-вміння вчитися від інших та адаптувати рішення до ситуацій;

-відкритість;

-готовність до безперервного навчання;

-здатність до знаходити спільну мову;

-вміння діяти у полікультурному оточенні;

-вміння управляти змінами [224, с. 209].

Всі ці риси необхідні в ситуаціях, коли індивідуалізація, деієрархізація та глобалізація стають причиною того, що висококваліфіковані фахівці туризму будуть змушені працювати в умовах нестабільності, що має тенденцію до зростання. В сучасному вони досягатимуть успіхів якщо діятимуть нетрадиційно, але відповідально.

Твердження Станіслава Хелпи, що “лідера не може створити навіть найкращий навчальний план; лідером треба народитися. Однак, ніхто не може допомогти та порадити як керувати людьми” [209, с. 21] Можна інтерпретувати так: фахівець туризму мусить мати необхідні здібності, а необхідні знання та вміння може здобути у процесі навчання, “вроджені риси, а також освіта і спеціалізація допоможуть потенційне перетворити на можливе” [200, с. 89].

З огляду на те, що в ринковій економіці змінюється роль освіти, має змінитися і її характер. Вже сьогодні переконуємося, що освіта “не може обмежуватися технічними науками, вона повинна охоплювати широкий гуманітарний обмір – не тільки у класичному розумінні гуманітарних наук, але у більш широкому сенсі, який формує особистість індивіда та його

приготування до активної участі у суспільному житті, який дозволяє індивіду бути повноцінною людиною. Крім цього, освіта мусить надати швидше необхідні в інформаційному суспільстві вміння, ніж широкі енциклопедичні знання. Однак, найсуттєвішою ознакою нового характеру освіти є якомога швидше формування вміння до самонавчання та звички до ідеї неперервного навчання. Нарешті, можливо найбільш складним є така зміна характеру освіти, за якої вона підтримувала б творчі та інноваційні прагнення особистості” [306, с. 52].

Основними принципами системи професійного навчання є : - відкритості та доступності при виборі профілю навчання відповідно до здібностей та потреб громадян;

- гнучкості, який забезпечує варіативність і постійне оновлення освітньо-професійних програм підготовки;

- неперервності через узгодження змісту й координацію навчання на різних освітніх рівнях;

- децентралізації управління навчальними закладами, результатом якої є диверсифікація, унікальність, неповторність у підходах до формування внутрішньої структури університетів, організації процесу підготовки, визначення його терміну;

- науковості, який забезпечує можливість наукового пошуку розв’язання суспільних і галузевих проблем, співпраці з галузевими асоціаціями задля максимального урахування тенденцій розвитку туристичної галузі і відображення їх у спеціалізації та змісті підготовки;

- кредитно-модульної системи, спрямованої на отримання високого рівня загальноосвітніх і професійних компетенцій майбутніх фахівців;

- індивідуалізації навчальних програм підготовки бакалаврів, магістрів, докторів, забезпечення можливості самостійного визначення як спектра навчальних предметів для опанування, семестру їх вивчення, так і напрямів спеціалізації;

- інтеграції науки і виробництва, посилення професіоналізації майбутніх фахівців шляхом поєднання моделювання виробничої діяльності в навчальному процесі з практикою в туристичних організаціях.

Відповідність змісту навчання вимогам майбутньої професійної діяльності, зв'язок навчання з виробничою практикою, навчання на робочому місці, взаємозв'язок теоретичних курсів із практичними предметами, тривале стажування на робочих місцях під час навчання у вузі – ось фактори, що формують основу висококваліфікованих фахівців туризму. Але на жаль в Україні в туристичній індустрії дотепер характерним є працівник, який багато знає, але мало що вміє. Цей «образ» є досить відомий у світі своєю високою вимогливістю до туристів, оскільки такий «спеціаліст» замість надання гостю практичної послуги, перетворюється в його «вихователя».

Література:

1. Айгистова О. В. Использование педагогических технологий в профессиональной подготовке менеджеров туризма : дис. канд. пед. наук / Айгистова О. В. – М : Б., И., 1999. – 24 с.
2. Андрущенко В. П. Освіта України в контексті суспільних проблем та суперечностей / В. П. Андрущенко // Збірник наукових праць «Розвиток педагогічної і психологічної науки в Україні» Академія педагогічних наук України. – Ч. 2. – Харків : «ОВС», 2002.– С. 3–17.
3. Болонський процес : перспективи і розвиток у контексті інтеграції України в Європейський простір вищої школи : [монографія] / за ред. В. М. Бебика. – К. : МАУП, 2004. – 200 с.
4. Кнодель Л. В. Теорія і практика підготовки фахівців сфери туризму в країнах-членах ВТО : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора педаг. наук : спец. 13.00.04 “Теорія і методика професійної освіти” / Л. В. Кнодель. – Тернопіль, 2007. – 40 с.

5. Невмержицька О. О. Порівняння сучасного стану американської, європейської та української систем вищої освіти / О. О. Невмержицька // Практична філософія. - 2006. – № 1. – С. 83–87.
6. Banach Cz. Reforma systemu edukacji w Polsce – wyzwania, szansę i zagrożenia / Strategie reform oświatowych w Polsce na tle porównawczym / Pod. Red. Wojnar I., Bogaj A., Kubina I. - W. : Komitet Prognoz “ Polska 2000 Prus ”, Elipsa, 1999. – S.39–66.
7. Barczak A. S. Gospodarowanie i problemy zarządzania. Wyzwania dla edukacji, [w:] Dylematy kształcenia menedżerów u progu XXI wieku, red. T. Borkowski, A. Marcinkowski, A. Oherow–Urbaniec, Wydawca : Instytut Zarządzania Uniwersytetu Jagiellońskiego, Księgarnia Akademicka, Kraków 2001. – S. 87–90.
8. Dylematy kształcenia menedżerów u progu XXI wieku, red. T. Borkowski, A. Marcinkowski, A. Oherow–Urbaniec, Wydawca : Instytut Zarządzania Uniwersytetu Jagiellońskiego, Księgarnia Akademicka, Kraków 2001. – 304s.
9. Chełpa S. Skuteczne kierowanie (I). Poszukiwanie cech supermenedżera / S. Chełpa. - „Przegląd Organizacji” nr 3, 1996. – S. 20–22.